

Bartnicka, Kalina

Kamilla Mrozowska (28.I.1917-2.V.2002)

Rozprawy z Dziejów Oświaty 41, 3-5

2002

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KALINA BARTNICKA

KAMILLA MROZOWSKA (28. I. 1917–2. V. 2002)

2 maja 2002 r. zmarła w Krakowie prof. dr hab. Kamilla Mrozowska, emerytowany profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, wybitny historyk oświaty i wychowania. Była autorką około półtorej setki publikacji: monografii, rozpraw i artykułów, wydawnictw źródłowych, podręczników.

Urodziła się w Piotrogradzie (Petersburgu) 28 stycznia 1917 r. Po powrocie do Polski z matką, Haliną Mrozowską nauczycielką szkoły średniej i metodykiem historii, w latach trzydziestych instruktorką Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, autorką bardzo dobrych podręczników do nauki historii w szkołach średnich – zamieszkała w Warszawie. Tu ukończyła Gimnazjum im. Marii Konopnickiej i podjęła studia historyczne Uniwersytecie Warszawskim, pod kierunkiem Wacława Tokarza, i Marcelego Handelsmana. W początku 1939 r. uzyskała magisterium. Rozpoczęła też pracę w Towarzystwie Miłośników Historii.

Podczas okupacji niemieckiej brała udział w tajnym nauczaniu, była żołnierzem Armii Krajowej, uczestniczką powstania warszawskiego 1944 r. Po upadku powstania zamieszkała w Krakowie. Przez kilka lat była nauczycielką historii w szkołach średnich, pracując jednocześnie jako asystent wolontariusz na Uniwersytecie Jagiellońskim. W latach 1946–1948 r. pracowała nad rozprawą doktorską *Życie wewnętrzne, organizacja pracy pedagogicznej i podstawy finansowe pierwszej szkoły wojskowej w Polsce*, pod kierunkiem doc. dr hab. Wandy Bobkowskiej i prof. dr hab. Jana Hulewicza (stała się podstawą wydanej w 1961 r. monografii *Szkoła Rycerska Stanisława Augusta Poniatowskiego 1765–1794*); w czerwcu 1948 r. uzyskała stopień doktora filozofii. W 1949 r. podjęła na Uniwersytecie Jagiellońskim pracę etatową.

Habilitowała się w 1958 r., na podstawie monografii *Walka o nauczycieli świeckich w dobie Komisji Edukacji Narodowej na terenie Korony*. W 1969 r. została profesorem UJ: w latach 1971–1977 była dyrektorem Instytutu Pedagogiki UJ, a od 1976 r. do przejścia na emeryturę w roku 1987 – kierownikiem Zakładu Historii Oświaty i Kultury w Instytucie Historii UJ.

Aktywność i kontakty naukowe prof. dr hab. Karnilli Mrozowskiej wykraczały daleko poza granice Krakowa. Szczególnie silne były jej związki naukowe i przyjaźnie ze środowiskiem historycznym i historyczno-oświatowym Warszawy.

Była osobą niezwykle aktywną zawodowo, członkiem wielu towarzystw naukowych, komitetów, redakcji, krajowych i zagranicznych, min.: Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, International Standing Conference for the History of Education, „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”, a także członkiem honorowym Towarzystwa Historii Edukacji. Od 1955 r. współpracowała z Zakładem Historii Nauki PAN a nieco później także z Pracownią Dziejów Oświaty PAN; po ich połączeniu, przez wiele kadencji, była członkiem Rady Naukowej, w Zakładzie a następnie Instytucie Historii Nauki, Oświaty i Techniki (dziś – Instytut Historii Nauki) PAN, członkiem rad redakcyjnych instytutowych wydawnictw: od 1984 r. (t. XXVI) „Rozpraw z Dziejów Oświaty”, od 1994 r. (t. XI) serii wydawniczej „Archiwum Dziejów Oświaty”.

Zainteresowania i prace badawcze prof. Kamilli Mrozowskiej wiązały się przede wszystkim z okresem Oświecenia, a szczególnie kwestiami reform szkolnych Komisji Edukacji Narodowej, powstawaniem w Polsce nowoczesnego zawodu nauczycielskiego, szkolnictwa średniego, uniwersytetów. Ten nurt badawczy, który był obecny w badaniach i twórczości K. Mrozowskiej przez całe Jej życie, zaowocował – poza wymienionymi wyżej rozprawami doktorską i habilitacyjną – szeregiem artykułów i rozpraw ukazujących zagadnienia edukacyjne okresu Oświecenia we Francji, artykułami poświęconymi różnym problemom reformy szkolnej KEN i tradycji KEN, wydawnictwami źródłowymi, zorganizowaniem wielkiej sesji poświęconej 200 rocznicy utworzenia KEN, a także monografią *Funkcjonowanie systemu szkolnego Komisji Edukacji Narodowej na terenie Korony 1783–1793* (Wrocław 1985).

Drugim nurtem badań, kontynuującym i rozszerzającym pierwszy krąg Jej zainteresowań, były dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego i jego ludzie w XIX w., i – do pewnego stopnia – dzieje Uniwersytetu Wileńskiego. Była współautorką wielkiej jubileuszowej syntezy z okazji 600-lecia powstania Akademii Krakowskiej *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364–1850* (Kraków 1965): w t.II pod red. K. Opałka, opracowała okres po 1805 r.; oprócz rozpraw i artykułów poświęconych profesorom, kuratorowi Józefowi Załuskiemu, wydała też monografię *Józef Maciej Brodowicz. Z dziejów organizacji nauki i nauczania w Wolnym Mieście Krakowie* (Wrocław 1971); zajmowała się statutami uniwersyteckimi, miejscem uniwersytetów w systemach szkolnych itp. Z okazji 440-lecia Akademii Wileńskiej zredagowała tom *Studia z dziejów Uniwersytetu Wileńskiego 1579–1979* (Kraków 1979), publikując tam także własną dużą rozprawę na temat *Uniwersytet Wileński i jego szkoły w latach 1795–1803*. Wszystkie interesujące zagadnienia ujmowała szeroko, na tle porównawczym, z dystansem, ale niewątpliwie też jako podstawę do dyskursu o naszych współczesnych problemach.

Profesor Kamilla Mrozowska interesowała się także historią wychowania: jej zagadnieniami metodologicznymi, walorami poznawczymi i rolą tej dyscypliny w kształceniu nauczycieli. Zabierała głos na sympozjach poświęconych

historii wychowania, publikowała artykuły, jak na przykład *Rola historii wychowania w kształceniu pedagogicznym Przeszłość, stan obecny i postulaty* („Rocznik Nauk Pedagogicznych”, 1971 nr 12), czy też *Co dalej z historią wychowania* („Przegląd Historyczno-Oświatowy”, 1983).

Rozprawy i monografie Kamilli Mrozowskiej oparte są na gruntownych badaniach źródłowych, odznaczają się doskonałym warsztatem naukowym oraz pięknym, klarownym wykładem. Dobrze rozumiała wartość materiałów źródłowych, tak w kształceniu jak i w pracy badawczej. Lubiła i ceniła pracę ze źródłami. Zajmowała się pracą edytorską w tym zakresie, a opublikowane przez nią tomy: *Powinności nauczyciela oraz wybór mów i listów G. Piramowicza* (Wrocław 1958, 1969), *Mysli o wychowaniu J. Locke’a* (Wrocław 1959), *Pisma i projekty pedagogiczne doby Komisji Edukacji Narodowej* (Wrocław 1973), *Raporty Szkoły Głównej Koronnej o generalnych wizytach szkół Komisji Edukacji Narodowej 1787–1793* (Wrocław 1981), oraz *Listy z prowincji. Korespondencja wizytatorów generalnych, rektorów i nauczycieli ze Szkołą Główną Koronną 1779–1794* (Warszawa 1998) mogą stanowić przykład rzetelności i staranności opracowania.

Profesor Kamilla Mrozowska była osobą bardzo życzliwą ludziom. Jako pedagog i opiekun naukowy była sumienna i odpowiedzialna ale wyrozumiała i tolerancyjna dla cudzych poglądów. Była odważna ale i rozważna w formułowaniu własnych sądów i wypowiedzaniu opinii. Miała poczucie humoru, była towarzyska i potrafiła cieszyć się życiem, mimo swojej niełatwej sytuacji osobistej, i ciężkich kłopotów ze zdrowiem. Snuła plany naukowe, interesowała się i przejmowała życiem swojego kraju i narodu. 2 maja 2002 r. odszedł na zawsze piękny, mądry i dzielny człowiek. Pochowana została 9 maja 2002 r., na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.